

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

МАТЕРІАЛИ

X Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених
присвяченої 30-річчю створення кафедри філософії, соціології та менеджменту
соціокультурної діяльності та 205-річчю Університету Ушинського

ОСВІТА ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

ОДЕСА-2022

УДК: 37+316.61

О72 Освіта та соціалізація особистості // X Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (Одеса, 22-23 квітня 2022 р.) 92 с.

Рецензенти:

Попков Василь Васильович - доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри політології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Халапсис Олексій Владиславович - доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Дніпровського державного університету внутрішніх справ.

Збірник матеріалів Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Освіта та соціалізація особистості» присвячено 30-річчю створення кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності та 205-річчю Університету Ушинського і вміщує матеріали, які досліджують освіту ХХІ століття, інновації та перспективи розвитку; стан та проблеми реформування системи української освіти; філософію освіти перед викликами сучасності; молодь в освітньому просторі: механізми соціалізації та самореалізації; соціальну адаптацію особистості в умовах суспільних трансформацій; ціннісні орієнтири та культурні практики особистості в українському суспільстві та розглядаються девіації та суспільні рухи у соціальному просторі сучасної України. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, здобувачів освіти.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 11 від 30 червня 2022 року)

«Освіта та соціалізація особистості»

22-23 квітня 2022 року

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова:

А. В. Красножон – ректор Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор історичних наук, професор.

Заступники голови:

Копусь Ольга Антонівна – перший проректор з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор педагогічних наук, професор.

Музиченко Ганна В'ячеславівна – проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор політичних наук, професор.

Борінштейн Євген Русланович – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Члени оргкомітету:

Лісеєнко Олена Василівна – доктор соціологічних наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності, завідувач історико-філософського відділення Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Петінова Оксана Борисівна – доктор філософських наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Атаманюк Зоя Миколаївна – доктор філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Борінштейн Євген Русланович – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»,

Добролюбський Андрій Олегович – доктор історичних наук, професор кафедри історії України Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНЕ ЗНАЧЕННЯ ОСВІТИ

Освіта є по своїй суті фундаментальною категорією і абсолютною цінністю всіх часів і народів. По-перше, тому, що освіта пронизує буття кожної людини протягом усього його життя, становить істотну характеристику будь-якої держави і суспільства. Тим самим ми підкреслюємо надзвичайну його особливість, бо немає нічого іншого, більш значущого для прогресу, за допомогою чого б жили і діяли, спілкувалися і взаємозбагачувалися, соціалізуючись, люди такого різного віку і соціального стану. Всі вони творять свою індивідуальність, реалізуючи власну позицію, взаємодіючи між собою, відокремлюючись у спілкуванні. По-друге, освіта являє собою історико-культурну суперсистему, результат і умову розвитку культури і життєдіяльності конкретного народу або народів, що комунікують між собою. Освіта є гармонією факторів (історико-соціокультурних, економічних, демографічних, екологічних, етнопсихологічних, медичних), відображених в ідеології, змісті та технології виховання і навчання. Коли розривають історію, культуру і освіту, коли дозволено не помічати зв'язку між суспільними процесами і освітою, тоді наступають регрес і деградація.

Тому різноманітні дослідження освіти є життєво-необхідними для життя людини, суспільства, країни, світу. При цьому важливо проводити коректні дослідження. Як справедливо відмічає М. Хайдеггер: «Принцип дослідження – це те, що воно завжди орієнтоване, що направляє всі його власні кроки. У ньому не укладено жоден результат, жодне положення, жодна догма, яка відноситься до змісту пізнаваного в цьому дослідженні предмета: принцип задає тільки напрямок дослідницьких пошуків» [1, с. 82].

В кінці XIX століття була сформована система поглядів та ідей про особливості, цілі і спрямованості освітньої діяльності з ухилом у виховний ефект. Основоположник наукового підходу до освіти в контексті виховання К.Д. Ушинський в монографії «Людина як предмет виховання. Досвід педагогічної антропології» [2], виходячи з сучасних йому реалій, провів глибокий аналіз і охарактеризував перспективи такого підходу. К.Д.Ушинський вперше вжив поняття «педагогічна антропологія» в якості особливої точки зору на виховання людини, і тим самим оригінально трансформував європейську філософсько-педагогічну традицію. Педагогічна антропологія передбачає критичну оцінку всіляких схем, абстрактного філософствування, неприйняття бюрократичного втручання в навчально-виховний процес.

Таким чином, в концепціях освіти виникає антропологічна орієнтація, яка виходить з розуміння людини як універсальної, вільної і відповідальної

сутності. Людина представляється змістом, метою і результатом освіти. А її дії можуть і повинні співвідноситися з цілісністю людини, біологічної, соціальної та духовної складовими, залишаючи дане природою право бути суб'єктом освіти.

І саме тоді наукове середовище починає звертати увагу на потребу дослідження культури, що й було зазначено всесвітньо відомим вченим Е.Тайлором, коли він у книзі «Первісна культура» (1871) [3] називає одну з глав “*Sciens of culture*” («Наука про культуру»). В ХХ столітті це вже стало необхідним, тому Л.Уайт і випускає свою працю «Наука про культуру» [4]. В цей же час стає зрозумілим важливість історико-культурного підходу к дослідженню проблем суспільства, що продемонстрував К. Манхейм у праці «Соціологія культури» [5].

Тому у сьогоднішні ми говоримо про історико-культурний підхід у науці як класичний, який використовує культуру як фундаментальну складову до інтерпретації змісту процесів, що відбуваються у суспільстві. Саме історико-культурна, а в сучасності вже й соціальна, пам'ять людства, може допомогти розв'язати це широке коло проблем, які є в сучасності. Саме завдяки такому підходу людство повинно реагувати на повномасштабну російську агресію, яка спрямована не тільки на Україну, але й на все цивілізоване демократичне людство.

При цьому в українському суспільстві завжди була велика цінність свободи як основи буття, що ми бачимо в різних творах видатних українських мислителів, в тому числі Г.Сковороди [6, 7] і Т. Шевченка [8]. Схожість поглядів українських геніїв відмічають і дослідники [9]. Саме таке бачення сформувало історико-культурну пам'ять українського народу і вплинуло на розуміння їм вирішальної значущості освіти.

Необхідно зазначити, що розуміння значимості тріади: історія – культура – освіта виникло ще у давні часи. Так, поняття «культура» у Цицерона перетинається з поняттям «гуманізм» і зближує це поняття з поняттям «освіта» в найширшому сенсі – як освіти людської сутності. З точки зору давньоримського мислителя, людина в рівній мірі є і творець культури, і її творіння – він стає людиною, лише долучаючись до культури, зберігаючи і примножуючи, по можливості, розвиваючи її. У міркуваннях Цицерону простежується й інше найважливіше становище: в людині слід з особливою дбайливістю культивувати, вирощувати те, що є його природною схильністю, найбільш природно для нього (схильність до ремесел, музичні здібності і т.д.). Ця думка особливо актуальна сьогодні. Дійсно, людина, що пригнічує свою природу, гвалтує себе на догоду примарним, суєтним, штучним цілям, ламає себе, свою душу, шкодячи при цьому не тільки собі, але і всьому суспільству. Ці наслідки добре бачимо саме при застосуванні історико-культурного підходу в дослідженні проблем сучасного суспільства, в тому числі в дослідженні проблем в освіті.

Історико-культурний підхід розглядається нами як навчання в контексті історії та культури, опора освіти на характер і цінності культури. Виділяючи ціннісне значення освіти, визначимо три складових компонента.

1. Державна цінність освіти.
2. Суспільна цінність освіти.
3. Особистісна цінність освіти.

Державна цінність освіти. Являє собою моральний, економічний, інтелектуальний, науковий, технічний, духовно-культурний потенціал будь-якої держави.

Суспільна цінність освіти. Визначається навчанням і освітою грамотних і професійних фахівців, які здатні вирішити велике коло поставлених суспільством професійних і соціально значущих завдань в конкретно-історичних умовах життя людей.

Особистісна цінність освіти є усвідомленою необхідністю прояву людиною його різноманітних пізнавальних потреб і прагнення до досконалого розвитку своїх здібностей.

Нам здається важливим зробити історико-культурний підхід відносно освіти більш значущим, особливо коли річ йде о стратегії розвитку освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Хайдеггер М. Прологомены к истории понятия времени. Томск: Издательство «Водолей», 1998. 384 с.
2. Ушинский К.Д. Человек как предмет воспитания. Опыт педагогической антропологии. Москва: Акад. пед. наук РСФСР. Ин-т теории и истории педагогики; Ленинград: Акад. пед. наук РСФСР. Собр. соч. в 11 т. Т.8. С. 11-680.
3. Тайлор Э.Б. Первобытная культура. Москва: Политиздат, 1989. 573 с.
4. White L. The science of Culture: A Study of Man and Civilization. New York: Farrar, Straus. 444 p.
5. Mannheim Karl. Essays on the sociology of culture. London: Routledge & Paul. 253 p.
6. Григорій Сковорода. Повне зібрання творів. В 2-х томах. Київ: Наукова Думка, 1973. Т. 1. 531 с.
7. Григорій Сковорода. Повне зібрання творів. В 2-х томах. Київ: Наукова Думка, 1973. Т. 2. 574 с.
8. Шевченко Т.Г. Кобзар. Вершини світового письменства. Т. 50. Київ: Видавництво художньої літератури «Дніпро». 624 с.
9. Чернега Т.М. Аналіз співвідношення історіософських поглядів Г.Сковороди і Т. Шевченка / Раціональне і містичне у філософії Григорія Сковороди. Одеса: Астропринт, 2007. С. 31-35.